

Forskningsetik, GDPR och självständiga arbeten vid Specialpedagogik institutionen

Självständiga arbeten ska ha en tydlig forskningsetisk förankring. För alla självständiga arbeten där du som student samlar in data t ex genom intervjuer, observationer eller enkäter behöver du bland annat förhålla dig till individskyddskravet, dvs informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet. Som student behöver du också följa god forskningssed; att avvika från god forskningssed kan till exempel vara att plagiera någon annans arbete eller att hitta på egna data. Det finns också lagstiftning inom området som du behöver förhålla dig till. De två lagar som är aktuella här är Personuppgiftslagen (GDPR) och Lagen om etikprövning.

GDPR

En personuppgift är all slags information som direkt eller indirekt kan knytas till en levande person. Detta kan t ex vara namn, adress och personnummer. Även foton, videos och ofta även ljudinspelningar klassas som personuppgifter. Om du samlar in data som innebär att du hanterar personuppgifter så får dessa inte förvaras i molntjänster utan ska sparas på fil på din dator med lösenord eller kryptering, alternativt inlåst extern USB. Data ska raderas när uppsatsen har godkänts. Om du använder din mobil för ljudinspelning måste du direkt överföra ljudfilen till din dator efter intervjun och radera ljudfilen från din mobil. Du får inte spara ljudfilen på molntjänst eller mobil. Följer du detta finns inget hinder för att till exempel genomföra intervjuer eller samla in data i enkäter där personuppgifter förekommer.

Lagen om etikprövning

Om du hanterar personuppgifter enligt lagen finns alltså inget hinder för att du har den typen av data i ditt självständiga arbete, men utifrån Lagen om etikprövning får känsliga personuppgifter inte förekomma i självständiga arbeten vid Specialpedagogiska institutionen. Känsliga personuppgifter i lagens mening är personuppgifter vilka rör information om:

- etniskt ursprung
- politiska åsikter
- religiös eller filosofisk övertygelse
- biometriska uppgifter som används för att entydigt identifiera en person
- medlemskap i en fackförening
- hälsa (omfattar också funktionsnedsättning)
- en persons sexualliv eller sexuella läggning
- genetiska uppgifter

Lagen om etikprövning omfattar även studier som syftar till att påverka de som deltar i studien. Här menar man inte den typ av påverkan som kan uppstå i mellanmänskliga möten i största allmänhet, t ex i en intervju. Det som avses är att studien är utformad på ett sätt så den syftar till att påverka deltagarna. I specialpedagogiska sammanhang kan det t ex innebära forskning där man utvärderar någon form av intervention. Därför kan du alltså i ditt självständiga arbete inte undersöka personer som deltagit i en specifik insats. Däremot kan du t ex undersöka erfarenheterna hos de som genomfört en specifik insats, t ex lärare eller specialpedagoger som provat en ny metod. Du får som student dock inte initiera en ny insats inom ramen för ditt självständiga arbete, utan detta måste då vara en insats som pågår oberoende av din studie.

Disputerade forskare kan bedriva forskning som omfattar känsliga personuppgifter och påverkan, men behöver då ha en godkänd etikprövning från Etikprövningsmyndigheten. Studentarbeten etikprövas inte och får därmed inte omfatta den typ av studier som faller under Lagen om etikprövning. Det enda undantaget är om din handledare eller annan disputerad forskare har erhållit tillstånd från Etikprövningsmyndigheten för ett projekt och ditt självständiga arbete genomförs inom ramen det projektet.